

De **dieren** en **plantengids** voor onderweg

Met meer dan 800 in Europa
voorkomende soorten

Inleiding

Deze gids bevat een selectie dieren- en plantensoorten die in Midden-Europa het meest voorkomen. De groepen waartoe ze behoren en die op de desbetreffende bladzijden en in de inhoud met symbolen zijn gekenmerkt, worden door middel van een beknopte beschrijving voorgesteld.

Paddenstoelen die naast planten en dieren een eigen rijk vormen, hebben geen bladgroen (chlorofyl) en krijgen hun energie daarom niet van het zonlicht, maar ze onttrekken voedingsstoffen aan de grond en aan hout. Ze leven verborgen en vormen een weefsel (mycellium). Alleen hun vruchtlichamen zijn duidelijk zichtbaar en vormen in buisjes, plaatjes (lamellen) of op een andere wijze de zogenaamde vruchtlaag, die sporen voor de voortplanting bevat. **Korstmossen** zijn symbiotische leefgemeenschappen tussen een paddenstoel en een of meerdere partners die aan fotosynthese doen, meestal groen- of blauwwieren.

Mossen en **varenachtige** planten zijn net als paddenstoelen sporenpflanzen, maar zonder een eigenlijke bloem.

In tegenstelling tot deze geologisch gezien zeer oude plantengroepen behoren zowel de **bomen** en **struiken** als de kruidachtige bloemplanten tot de grote afdeling van bloeiende planten. De **naaldbomen**, die met het oog op de ontwikkelingsgeschiedenis van de aarde primitiever zijn, hebben naaldvormige bladeren en onopvallende, eenslachtige bloemen zonder een opvallend bloembekleedsel ('naaktzadige planten'); hun pendant zijn de hoger ontwikkelde, 'bedektzadige' planten waartoe de loofgewassen (bomen en struiken), maar ook de **kruidachtige bloeiende planten** behoren. Hun bloemen kunnen eenslachtig of tweeslachtig zijn, enkelvoudige bloemen of meerbloemige bloeiwijzen hebben.

In tegenstelling tot de struikgewassen hebben kruidachtige bloemplanten bijna nooit verhoude plantendelen. Om het geheel overzichtelijker te maken en om de lezer in staat te stellen een soort snel op te zoeken, zijn ze in dit boek onderverdeeld naar bloemkleur en bloemsymmetrie.

Holtedieren zijn de oorspronkelijkste vertegenwoordigers van het enorme dierenrijk; we behandelen deze als eerste. Hun lichaam bestaat uit één holte die echter in meerdere nissen kan zijn verdeeld. In tegenstelling tot deze dieren is het lichaam van de weekdieren onderverdeeld in een kop-voet-ingewandenzak. Het lichaam van de in zoet of zeewater levende **schelpdieren** is meestal zijdelings samenge-drukt en door twee kleppen omhuld. De veelsoortige **slakken** vinden we in zoet en zeewater en op het land; hun ingewandenzak heeft vaak een karakteristieke draaiing ondergaan, die we ook op het huisje zien. In de enorme stammengroep van de geledede dieren vallen de **wormen** op door hun vrij gelijkmatige, inwendige en uitwendige segmentatie; ze leven in zoet en zeewater en op het land.

De verschillende uitwendige onderverdelingen van het lichaam van de **geleedpotigen**, waaraan de stam zijn naam dankt, is daarentegen

heel anders. Als voorbeelden voor de grote verscheidenheid van de vormen presenteren we vertegenwoordigers van de **kreeftachtigen**, **duizendpoten** en **spinnen** (de vier paar looppoten zijn typerend voor spinnen!).

Het lichaam van de **insecten**, de dierenklasse met de meeste soorten, heeft ondanks de verschillende variaties dezelfde verdeling en bestaat uit kop, borst en achterlijf. De drie paar looppoten, die evenals de vleugels aan het borststuk aansluiten, zijn even karakteristiek als het harde pantser van het lichaam, dat uit chitine bestaat. Een ander kenmerk zijn de twee verschillende ontwikkelingswijzen van de insecten: bij de sprinkhanen, wantsen en cicaden ontwikkelt het insect zich via soortgelijke larvestadia (onvolledige ontwikkeling), terwijl de larve van libellen, kevers, vliesvleugeligen (mieren, wespen, hommels en bijen), tweevleugeligen (muggen en vliegen) en vlinders er volledig anders uitziet, zich tegen het einde van zijn groei verpopt en in het popstadium een volledige metamorfose tot volwassen insect (de imago) ondergaat (volledige ontwikkeling).

Tot de laatste groep van de ongewervelden behoren de meestal vijfstralig radiairsymmetrische **stekelhuidigen**, die in de zee leven. In hun huid zijn op karakteristieke wijze kalkskeletelementen, gedeeltelijk voorzien van stekels, ingebed.

Vervolgens komen de gewervelde dieren aan bod: de **vissen** zijn onderverdeeld in kraakbeenvissen en beenvissen, waarvan we vertegenwoordigers van de zeevissen en de zoetwatervissen behandelen; alle volwassen vissen ademen via hun kieuwen.

De **amfibieën** daarentegen leven zowel in het water als op het land; voor de voortplanting keren ze met uitzondering van de levendbarende Alpensalamander terug naar het water. Het skelet van de kikkers en padden is gedeeltelijk kraakbenig. De karakteristieke kenmerken van de kikkers en padden zijn hun geweldige springvermogen en een huid voorzien van veel klieren.

De huid van de **reptielen**, vertegenwoordigd door hagedissen en slangen, is daarentegen heel anders. Die is droog, bevat weinig klieren en wordt vaak versterkt door hoornschubben of platen respectievelijk voorzien van beenplaten.

De enorm grote klasse van **vogels** is vanwege zijn zeer verschillende verschijningsvormen onderverdeeld in groepen, die in dit boek niet altijd overeenkomen met de wetenschappelijke systematiek, en wordt door verschillende vertegenwoordigers gerepresenteerd. De zangvogels beslaan het grootste gebied, van de zwaluwen tot de raafachtigen (ze horen erbij!), en onderscheiden zich door gecompliceerde stemorganen; hun jongen zijn nestblijvers.

De **zoogdieren** verschillen van de andere gewervelde dieren door een aantal kenmerken. De belangrijkste zijn: de echte haren en de melkklieren, waarvan het secreet voor het zogen van de nakomelingen dient. Als warmbloedige dieren houden de zoogdieren net als vogels hun lichaamstemperatuur constant op peil, met uitzondering van de winterslapers, zoals de vleermuizen en egels.

Vaktermen

die niet konden worden voorkomen

Detritus organische resten van dode dieren en afgestorven planten

Eenhuizig vrouwelijke en mannelijke geslachtsorganen/de bloemen bevinden zich op dezelfde plant

Fotosynthese vorming van koolhydraten uit koolzuur en water door planten onder de invloed van licht

Imago volkomen ontwikkeld insect

Katjes meestal hangende, aarachtige mannelijke bloeiwijze met opvallende bloempjes

Mycorrhiza schimmelwortels

Nestblijver vogel die naakt en blind uit het ei komt, zich niet kan voortbewegen en daarom lang gevoerd moet worden

Nestvlieder vogel die terstond nadat hij uit het ei komt het nest verlaat en gedeeltelijk voor zichzelf kan zorgen

Onregelmatige bloem; een bloem waarvan boven- en onderzijde verschillen, waardoor ze alleen door één lijn kan worden verdeeld in twee spiegelbeeldige helften

Parasiet dier dat of plant die leeft op of in een gastheer, zich ten koste van hem voedt en hem beschadigt

Proterandrisch 'eerst mannelijk'; de mannelijke geslachtsorganen ontwikkelen zich voor de vrouwelijke geslachtsorganen

Regelmatige bloem; een bloem die door meer dan één snijlijn in spiegelbeeldige helften kan worden verdeeld

Rizoom ondergrondse wortelstok

Rui verenwisseling bij vogels

Sporen ongeslachtelijke voortplantingscel van bacteriën, paddenstoelen, planten en dieren

Steriel onvruchtbaar

Symbiose leefgemeenschap van ongelijksoortige organismen tot wederzijds voordeel

Thallus vegetatieve organen van schimmels, algen en korstmossen, waar geen duidelijk verschil tussen blad, stengel en wortel optreedt

Tweehuizig vrouwelijke en mannelijke geslachtsorganen waarvan de bloemen alleen op verschillende planten voorkomen

Winterkleed onopvallend verenkleed van het vogelvrouwtje, deels ook van jonge vogels;

Zwerfvogel vogelsoort die na de broedtijd (meestal om voldoende voedsel te vinden) binnen een gebied van woonplaats verandert

Afkortingen

K kenmerken

H habitat

B bijzonderheden

L levenswijze, ontwikkeling

V voortplanting

♂ mannetje, mannelijk

♀ vrouwtje, vrouwelijk

∅ doorsnede

Z bedreiging volgens de Rode Lijst, zeldzaam

In de Rode Lijsten is de bedreiging in verschillende categorieën verdeeld, van 'mogelijk bedreigd' tot 'uitgestorven'. De letter Z na de naam van de soort wijst erop dat de soort wordt bedreigd, zonder details (ook de verschillen in de afzonderlijke landen) te noemen. Het is daarom onmogelijk om op de verschillende beschermende maatregelen ingaan.

Gewoon eekhoortjesbrood

Boletus edulis

K Hoed halfbolvormig, licht- tot donkerbruin (Ø tot 30 cm); buisjes wit, later geelachtig of olijfgroen. Steel tot 15 cm, knotsvormig tot dikbuikig, met in het bovenste gedeelte een duidelijke netstructuur. Vlees stevig, wit, onder de huid van de hoed bruinachtig; verandert niet bij beschadiging.

H Juli tot november. In loof- en naaldbossen, prefereert zure grond. Komt in sommige jaren veel voor.

B Eetbare paddenstoel met een uitmuntende, nootachtige smaak, die ook andere soorten Eekhoortjesbrood hebben. Kan worden verward met de niet-eetbare Bittere boleet.

Netstelige heksenboleet

Suillellus luridus

K Hoed kussenvormig, fluweelachtig, donkerbruin (Ø tot 20 cm); buisjes geelachtig met rode mondingen, worden onder druk of bij beschadiging blauw. Steel tot 12 cm, knotsvormig tot dikbuikig, geen netstructuur; gele ondergrond met rode vlokjes. Vlees geel, bij aansnijden zwartblauw.

H Mei tot oktober. In loof- en naaldbossen.

B Zeer smakelijke paddenstoel, mag alleen gekookt gegeten worden, rauw giftig!

Bittere boleet

Tylopilus felleus

K Hoed halfbolvormig, dikwijls met gegolfde rand, lichtbruin (Ø tot 15 cm); buisjes wit, later roze (verschil met Eekhoortjesbrood). Steel tot 15 cm, lichtbruin, knotsvormig, heeft altijd een duidelijke bruine netstructuur. Vlees wit.

H Juni tot oktober. In naaldbossen met zure grond, prefereert sparren en dennen.

B Vanwege de bittere smaak niet eetbaar.

Kastanjeboleet

Xerocomus badius

K Hoed vlak gewelfd, kastanjebruin (Ø tot 15 cm); buisjes wit, daarna geelgroen, worden onder druk iets blauw. Steel tot 14 cm, cilindrisch, geelbruin, vaak vezelig gestreept, nooit een netstructuur. Vlees stevig, later sponsachtig, witgeel, wordt bij aansnijden blauw.

H Juli tot november. Meestal in naaldbossen, op zure grond.

B Evenals Eekhoortjesbrood zeer smakelijk, sinds Tsjernobyl echter nog steeds sterk met het radioactieve cesium verontreinigd. Wordt vaak verward met Eekhoortjesbrood en Bittere boleet.

Gewone berkenboleet

Leccinum scabrum

K Hoed kussenvormig, licht- tot donkerbruin (Ø tot 12 cm); buisjes witgrijs, steken duidelijk onder de hoedrand uit. Steel wit met bruin-zwarte schubjes, tot 15 cm, knotsvormig slank. Vlees wit, stevig, wordt snel sponsachtig.

H Juni tot oktober. Meestal onder berken (naam!) in bossen en parken.

B Jonge paddenstoelen zijn goed eetbaar. Kan gemakkelijk worden verward met andere eetbare *Leccinum*-soorten.

Oranje berkenboleet

Leccinum versipelle

K Hoed halfbolvormig tot vlak gewelfd (Ø tot 20 cm), oranje tot steen-rood. Hoedhuid staat even over de rand; buisjes grijswit. Steel tot 22 cm, wit met zwarte schubben. Vlees wit, wordt bij aansnijden grijsviolet tot zwart.

H Juni tot oktober. Altijd onder berken (Mycorrhizazwam).

B Goede eetbare paddenstoel. Kan met de hierboven beschreven Berkenboleet worden verward.

Bruine ringboleet

Suillus luteus

K Hoed bultig gewelfd, donkerbruin, bij vochtigheid duidelijk slijmerig (Ø tot 12 cm); buisjes eigeel. Steel tot 6 cm, witgeel met huidkleurige, witviolet ring. Vlees geelwit, wordt snel zacht.

H Juli tot november. Altijd onder sparren.

B Goede eetbare paddenstoel; hoedhuid moet eerst verwijderd worden. Kan door sommigen slecht verdragen worden. Kan worden verward met andere eetbare *Suillus*-soorten.

Gele ringboleet

Suillus grevillei

K Hoed bultig, slijmerig, goudbruin (Ø tot 10 cm); buisjes eerst goudgeel, daarna donker. Steel tot 10 cm, geelbruin met een smalle, slijmerige ringzone. Vlees geelachtig, heel broos.

H Juni tot november. Altijd onder lariksen.

B Goede eetbare paddenstoel. Gemakkelijk te verwarren met de hierboven beschreven Bruine ringboleet.

Gewone weidechampignon

Agaricus campestris

K Hoed halfbolvormig tot convex, wit, met aftrekbare, licht geschubde huid (Ø tot 10 cm). Lamellen roze, later chocoladebruin. Steel tot 8 cm, wit, met een vliezige, zwak ontwikkelde ring. Vlees wit, wordt bij aansnijden enigszins rood. Reuk en smaak aangenaam.

H Mei tot oktober. Komt vaak massaal voor in bemeste graslanden, op akkers, aan lichte bosranden; dikwijls in zgn. heksenkringen.

B Smakelijke eetbare paddenstoel, kan worden verward met andere champignons, vooral met de Schubbige boschampignon.

Schubbige boschampignon

Agaricus silvaticus

K Hoed eerst gewelfd, wordt daarna vlakker, kaneel- tot donkerbruin, vezelig geschubd (Ø tot 8 cm); lamellen eerst roze, daarna bruin. Steel vezelig, wit met een afhangende ring, aan de voet licht verdikt. Vlees wit, wordt bij aansnijden duidelijk rood. Geur neutraal.

H Juli tot oktober. In bossen, vooral onder sparren en beuken.

B Goede eetbare paddenstoel. Kan worden verward met giftige, bruine champignonsoorten, waarvan het vlees bij aansnijden echter geel wordt.

Groene knolamaniet

Amanita phalloides

K Hoed eerst bolvormig, later vlak, geel- tot olijfgroen (Ø tot 15 cm); lamellen wit. Steel tot 15 cm, wit, lichtgroen zigzagpatroon, de knolvormige voet (komt bij champignons nooit voor) ontspringt uit een vliezige, witte schede, vaak onder de grond. Vlees wit, heeft een onaangenaam zoete, honingachtige geur.

H Juli tot oktober. In bossen, parken en tuinen, bij voorkeur onder eiken, beuken, hazelaars en kastanjabomen.

B Dodelijk giftig! Wordt vaak met champignons verward, die echter nooit witte lamellen hebben.

Vroege knolamaniet

Amanita phalloides var. verna

K Hoed bolvormig tot vlak, wit, bij vochtigheid slijmerig (Ø tot 10 cm); lamellen wit. Steel tot 15 cm, wit, zigzagpatroon, ontspringt uit een vaak diep in de bodem zittende knol met een witte schede (naam!). Vlees wit, heeft een opdringerige zoete geur.

H Juni tot september. In loof- en gemengde bossen.

B Evenals de hierboven beschreven Groene knolamaniet dodelijk giftig.

Grote parasolzwam

Macrolepiota procera

K Hoed lichtbruin met veel donkere huidschubben, volwassen exemplaren schermvormig (Ø tot 30 cm). Jonge paddenstoelen hebben de vorm van een trommelstok; lamellen wit, door een op latere leeftijd verschuifbare ring los van de steel. Steel tot 30 cm, bruin zigzagpatroon, hol, oudere exemplaren taaivlezig; geur en smaak nootachtig.

H Juli tot november. Lichte bossen, parken, tuinen, langs wegen.

B Smakelijke, eetbare paddenstoel. Vlees van de hoed is uitstekend geschikt om te drogen, te bakken of als schnitzel te paneren. Kan worden verward met kleinere, deels giftige parasolzwammen, die echter geen verschuifbare ring aan de steel hebben.

Parelamaniet

Amanita rubescens

K Hoed vleeskleurig tot bruin met vuilwitte, gemakkelijk af te vegen huidresten (Ø tot 15 cm); hoedrand glad, lamellen wit, oudere exemplaren rood gevlekt. Steel tot 15 cm, wit tot huidkleurig, knolvormige voet zonder verdikking, ring duidelijk geribd. Vlees wit, wordt onder druk of bij aansnijden rood.

H Juni tot oktober. In loof- en naaldbossen.

B Eetbare paddenstoel, mag echter alleen gekookt gegeten worden. Kan worden verward met de giftige Panteramaniet (*A. pantherina*), waarvan de hoed echter duidelijk geribd en de ring glad is. Het witte vlees wordt niet rood en ruikt naar radijs.

Vliegezwam

Amanita muscaria

K Hoed schitterend rood met witte vlokjes, die door de regen kunnen zijn afgespoeld (Ø tot 20 cm); lamellen wit. Steel tot 25 cm, wit met afhangende ring. Voet knolvormig verdikt, rondom omgeven door wratten. Vlees wit, onder de hoedhuid altijd geel.

H Augustus tot november. In alle bostypen, vaak onder berken en sparren; overal in grote bestanden.

B Giftig! Vliegezwammen, die nauwelijks met andere paddenstoelen kunnen worden verward, bevatten zenuwgiffen, die tot bewustzijnsstoornissen, verdoovingen, verlammingen en bij zeer hoge dosis ook tot de dood kunnen leiden.

Gewone weidechampignon

Agaricus campestris

K Hoed halfbolvormig tot convex, wit, met aftrekbare, licht geschubde huid (Ø tot 10 cm). Lamellen roze, later chocoladebruin. Steel tot 8 cm, wit, met een vliezige, zwak ontwikkelde ring. Vlees wit, wordt bij aansnijden enigszins rood. Reuk en smaak aangenaam.

H Mei tot oktober. Komt vaak massaal voor in bemeste graslanden, op akkers, aan lichte bosranden; dikwijls in zgn. heksenkringen.

B Smakelijke eetbare paddenstoel, kan worden verward met andere champignons, vooral met de Schubbige boschampignon.

Schubbige boschampignon

Agaricus silvaticus

K Hoed eerst gewelfd, wordt daarna vlakker, kaneel- tot donkerbruin, vezelig geschubd (Ø tot 8 cm); lamellen eerst roze, daarna bruin. Steel vezelig, wit met een afhangende ring, aan de voet licht verdikt. Vlees wit, wordt bij aansnijden duidelijk rood. Geur neutraal.

H Juli tot oktober. In bossen, vooral onder sparren en beuken.

B Goede eetbare paddenstoel. Kan worden verward met giftige, bruine champignonsoorten, waarvan het vlees bij aansnijden echter geel wordt.

Groene knolamaniet

Amanita phalloides

K Hoed eerst bolvormig, later vlak, geel- tot olijfgroen (Ø tot 15 cm); lamellen wit. Steel tot 15 cm, wit, lichtgroen zigzagpatroon, de knolvormige voet (komt bij champignons nooit voor) ontspringt uit een vliezige, witte schede, vaak onder de grond. Vlees wit, heeft een onaangenaam zoete, honingachtige geur.

H Juli tot oktober. In bossen, parken en tuinen, bij voorkeur onder eiken, beuken, hazelaars en kastanjabomen.

B Dodelijk giftig! Wordt vaak met champignons verward, die echter nooit witte lamellen hebben.

Vroege knolamaniet

Amanita phalloides var. verna

K Hoed bolvormig tot vlak, wit, bij vochtigheid slijmerig (Ø tot 10 cm); lamellen wit. Steel tot 15 cm, wit, zigzagpatroon, ontspringt uit een vaak diep in de bodem zittende knol met een witte schede (naam!). Vlees wit, heeft een opdringerige zoete geur.

H Juni tot september. In loof- en gemengde bossen.

B Evenals de hierboven beschreven Groene knolamaniet dodelijk giftig.

Grote parasolzwam

Macrolepiota procera

K Hoed lichtbruin met veel donkere huidschubben, volwassen exemplaren schermvormig (Ø tot 30 cm). Jonge paddenstoelen hebben de vorm van een trommelstok; lamellen wit, door een op latere leeftijd verschuifbare ring los van de steel. Steel tot 30 cm, bruin zigzagpatroon, hol, oudere exemplaren taaivlezig; geur en smaak nootachtig.

H Juli tot november. Lichte bossen, parken, tuinen, langs wegen.

B Smakelijke, eetbare paddenstoel. Vlees van de hoed is uitstekend geschikt om te drogen, te bakken of als schnitzel te paneren. Kan worden verward met kleinere, deels giftige parasolzwammen, die echter geen verschuifbare ring aan de steel hebben.

Parelamaniet

Amanita rubescens

K Hoed vleeskleurig tot bruin met vuilwitte, gemakkelijk af te vegen huidresten (Ø tot 15 cm); hoedrand glad, lamellen wit, oudere exemplaren rood gevlekt. Steel tot 15 cm, wit tot huidkleurig, knolvormige voet zonder verdikking, ring duidelijk geribd. Vlees wit, wordt onder druk of bij aansnijden rood.

H Juni tot oktober. In loof- en naaldbossen.

B Eetbare paddenstoel, mag echter alleen gekookt gegeten worden. Kan worden verward met de giftige Panteramaniet (*A. pantherina*), waarvan de hoed echter duidelijk geribd en de ring glad is. Het witte vlees wordt niet rood en ruikt naar radijs.

Vliegezwam

Amanita muscaria

K Hoed schitterend rood met witte vlokjes, die door de regen kunnen zijn afgespoeld (Ø tot 20 cm); lamellen wit. Steel tot 25 cm, wit met afhangende ring. Voet knolvormig verdikt, rondom omgeven door wratten. Vlees wit, onder de hoedhuid altijd geel.

H Augustus tot november. In alle bostypen, vaak onder berken en sparren; overal in grote bestanden.

B Giftig! Vliegezwammen, die nauwelijks met andere paddenstoelen kunnen worden verward, bevatten zenuwgiffen, die tot bewustzijnsstoornissen, verdovingen, verlammingen en bij zeer hoge dosis ook tot de dood kunnen leiden.

Nevelzwam

Clitocybe nebularis

K Hoed grijs tot grijsbruin, vlezig, zelden trechtervormig verdiept (Ø tot 15 cm); lamellen witachtig, lopen langs de steel iets af. Steel tot 10 cm, wit of grijsachtig, knotsvormig, op latere leeftijd hol. Vlees wit, geur en smaak onaangenaam zoetig en melig.

H September tot november. In loof- en naaldbossen, vormen vaak rijen of ringen.

B Tot op zekere hoogte eetbaar, maar moet altijd eerst gekookt worden! Kan worden verward met de Giftige satijnzwam (*Entoloma sinuatum*).

Paarse schijnridderzwam

Lepista nuda

K Hoed bruinachtig violet tot lila, vlak tot trechtervormig (Ø tot 10 cm), rand ingerold; lamellen violet, dicht op elkaar, lopen vanaf de steel breed omhoog. Steel tot 10 cm, zachtlila, cilindrisch, voet met violette mycel. Vlees violet, broos met een kruidige geur.

H September tot november, soms ook april tot mei. In bossen, parken, tuinen en op compost; vaak in heksenkringen.

B Gekookt eetbaar, dan heel smakelijk.

Voorjaarspronkridder

Calocybe gambosa

K Hoed hoefvormig gewelfd tot afgevlakt (Ø tot 10 cm), wit tot crèmekleurig; lamellen crèmewit, staan zeer dicht bij elkaar. Steel tot 8 cm, wit. Vlees eveneens wit, ruikt naar ranzig meel.

H April tot juni. Lichte bossen, parken, tuinen.

B Zeer goede eetbare paddenstoel, die echter met jonge exemplaren van de Giftige vezelkop (*Inocybe erubescens*) kan worden verward.

Koningsmantel

Tricholomopsis rutilans

K Hoed roodachtig violet, gewelfd, viltig (Ø tot 15 cm); lamellen geel. Steel tot 12 cm, cilindrisch, paars, viltig, op latere leeftijd hol. Vlees felgeel, geur en smaak muf.

H Juni tot november. Op afgestorven stronken naaldhout.

B Tot op zekere hoogte eetbaar, maar moeilijk verteerbaar.

Fluweelpootje

Flammulina velutipes

K Brede hoed gewelfd tot afgevlakt (Ø tot 6 cm), honinggeel tot bruinachtig, hoedhuid kleverig. Rand vaak doorschijnend geribd; lamellen wit tot geelachtig. Steel tot 10 cm, cilindrisch, geelbruin met een bruine fluweelachtige voet (naam!); vlees witgeel, op latere leeftijd taai.

H Oktober tot maart. In bosjes op hout van dode en levende loofbomen.

B Eetbare paddenstoel, waarvan alleen de hoed te gebruiken is.

Stobbezwammetje

Kuehneromyces mutabilis

K Hoed schermvormig gewelfd (Ø tot 6 cm), honinggeel tot kaneelbruin, afhankelijk van de vochtigheid lichter of donkerder; lamellen geel tot kaneelbruin, staan dicht op elkaar, lopen iets langs de steel af. Steel tot 8 cm, dun, vaak gebogen, met fijne schubjes en een vliezige ring. Vlees witachtig, reuk en geur aangenaam.

H Mei tot november. In grote bosjes op dood hout van loofbomen.

B Uitstekend geschikt voor soepen. Kan met andere in bosjes en op hout groeiende, soms giftige soorten worden verward.

Sombere honingzwam

Armillaria ostoyae

K Hoed bultig (Ø tot 10 cm), met fijne schubjes, honingkleurig tot bruin; lamellen licht vleeskleurig. Steel tot 14 cm, slank, bruinachtig geel met een witte ring; vlees wit tot bruinachtig, in de steel taai.

H September tot november. In bosjes op levend en dood hout van loof- en naaldomen. Gevreesde houtparasiet.

B Goede eetbare paddenstoel, maar alleen hoeden gebruiken. Koken en kookwater weggoien, daarna goed doorbakken.

Schubbige bundelzwam

Pholiota squarrosa

K Hoed klokvormig (Ø tot 10 cm), roestig geel, met afstaande bruine schubben, ook bij regen altijd droog, rand ingerold, gerafeld; lamellen olijfgeel, lopen iets af. Steel tot 8 cm, heeft dezelfde kleur als de hoed, met afstaande schubben en vlokkige, schubachtige ring. Vlees lichtgeel. Scherpe penetrante geur.

H September tot november. In bosjes aan de voet van levende loof- en naaldbomen.

B Gekookt tot op zekere hoogte eetbaar. Kan worden verward met de hierboven beschreven Sombere honingzwam.

De zakgids voor elke natuurliefhebber

Deze praktische gids bevat de meest voorkomende soorten

- paddenstoelen
- mossen en varens
- bomen en struiken
- bloemen (op kleur)
- grassen
- schelpdieren
- slakken en wormen
- spinnen
- insecten
- vissen
- amfibieën
- reptielen
- vogels
- zoogdieren

Van maar liefst 800 soorten is er informatie over kenmerken, vindplaats en leefwijze, met handige symbolen en ruim 1200 kleurenfoto's voor snelle herkenning.

Dieren en planten herkennen geeft een extra dimensie aan de beleving van de natuur, bij wandelingen, op reis én thuis.

**KOS
M•S**

NUR 411
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen